

SERIEA OSATZEN DUTEN KAPITULUAK

POLIZIA ETA MISTERIOZKO NOBELAGINTZA

TERROREZKO NOBELAGINTZA

KONTAKIZUN FANTASTIKOA

MAITAGARRIEN IPUINAK (Tradiziozko literatura)

BIDAIA ETA ABENTURAZKO NOBELAGINTZA

ERREALISMO SOZIALA -I-

ERREALISMO SOZIALA -II-

FAMILIA ERREALISMOA

UMOREZKO NOBELAGINTZA

ZIENTZIA FIKZIOA

NONSENSE IZENENKO NOBELAGINTZA

NOBELA HISTORIKOA

Haur-gazte literatura

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE
ETA IKERKETA SAILAREN
LAGUNTZAZ EGINA.
EIMA Programa, 1996

Kontakizun fantastikoa

Haur-gazte literatura

SARRERA

"Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan Hizkuntza eta Literaturaren azken helburua ikasleek hizkuntzaren oinarritzko ondoko lau trebetasunen menderapen pertsonalean aurrera egitea da: entzutea, hitz egitea, irakurtzea eta idaztea. Ekintza pedagogikoa gaitasun hauek finkatzera zuzenduta egongo da eta sakontasunean hedatzera, hizkuntzaren erabilera funtzionala bultzatuz, ahozkoa nahiz idatzizkoa, hau da, hizkuntza komunikazio eta irudikapen tresna eraginkor gisa erabiltzea."

(Oinarritzko Curriculum Diseinua)

Hauexek dira, oro har, **HAUR-GAZTE LITERATURA** bideo bilduma osatzerakoan kontuan izan ditugun betebeharrak. Bideoak aurkezten diren eleberriekiko jakinmina piztu nahi duten tresnak dira.

Hori lortzeko asmoz honako urratsok eman ditugu:

- 1.- Ikasleen interesa biz dezaketen liburuak aukeratu.
- 2.- Bideoen sailkapena liburuen gai nagusia kontuan hartuta egin kronologia eta literatur mugimenduak alde batera utzita.
- 3.- Liburuen aurkezpenak umore tantak erantsita eta ikasleei gertuko gerta dakizkiekeen aipamenak eginda eman, tarteka, literatur kontzeptuak edota hiztegi teknikoak adieraziz.
- 4.- Bideo bakoitzean, izenburuak adierazten duen gaiaren barruan koka daitezkeen hiru liburu antzezpen labur banaz indartu.
- 5.- Bideoetan proposatuko diren liburuen egile edo itzultzailea bizirik egotea, eskolara ekarri ahal izateko.
- 6.- Ikasleei liburuak irakurri ondoren, taldeka nahiz bakarka betetzeko fitxa eredu bat izango duen, eta irakasleari bideoak nola erabili proposatuko dion gida didaktiko egokia prestatu.

IKUSMEN PC SL
Pintoreria kalea, 76 behea
01001-GASTEIZ

Helburu orokorrak

1.- Ahozko eta idatzizko berbaldiak ulertzea, beren helburu desberdinak eta ekoizten diren komunikazio egoerak antzemanez.

2.- Ahoz zein idatziz koherentziaz eta zuzentasunez adieraztea, komunikazio helburu eta egoera desberdinekin bat berezko adierazpen estiloa bultzatuz.

3.-Irakurketa eta idatzkera komunikazio era eta kultur aberaste iturri gisa baloratu eta haietatik ateratako etekinaz baliatu eta gozatu.

4.-Literatur testuak eta asmo literarioa duten ahozko nahiz idatzizko testuak interpretatu eta ekoiztea, jarrera pertsonal kritiko eta sortzaileetatik abiatuta.

5.- Hizkuntzaren elementu formal eta mekanismoei buruz hausnartzea, bere maila fonologiko, morfosintaktiko, lexiko-semanticoko eta testualetan.

Edukiak

Bideo bilduma **bigarren eduki multzoan** bete-betean sartzen da.

Multzo honen oinarritzko helburua, garai eta toki guztietako literatur testuen irakurketan oinarritutako ulermena da. Irakurketa hauek ikasleen testuinguru soziokulturalean gaurkotatzen duten neurrian hautatuko dira, gai zahar eta berriekiko ikuspuntu desberdinak erakusten dutenak hobetsita.

Horrela, ikasleek bizi direneko mundu aldakorra hobeto ulertzeko bidean jarriko ditugu. Literatur testuekiko erlazioak zentzu estetikoak garatzeko abagunea eskaintzen du, bai eta sormena zein ideia eta formen aurreko gaitasun kritikoa ere. Aldi berean, literatur testua irakurtzeko ohitura garatzeko maiz erabiltzeko euskarria da, gelan nahiz kanpoan, funtsezkoa izango den ohitura bat.

Irakurketa gozamenerako sustatzeak ulermena eta adierazpenaren garapena dakar, eta irakurketa, dokumentazio eta azterketarako urratsa izatea ahalbidetzen du.

Prozedurazko edukiak

Ahozko eta idatzizko testuak ulertzeko prozedurak.

- 1.-Irakurketa autonomia aberaste kulturalaren iturri bezala.
- 2.-Prosa eta poesiako testuen irakurketa espresiboa.
- 3.-Testuen analisisa, lehen eta bigarren mailako ideiak bereiziz.
- 4.-Testuetan estilozko errekurtsoak identifikatu eta analizatzea.
- 5.-Testuen gaia identifikatzea.
- 6.-Ahozko edota idatzizko testuen laburpena lantzea.

Ahozko eta idatzizko testuak ekoizteko prozedurak.

- 1.-Testu batean garatu behar den edukiaren plangintza burutu.
- 2.-Testuak ekoiztu kontuan hartuz koherentzia, erregistroa, gramatika, aurkezpena argi eta antolatua, eta arau ortografikoak betetzea.
- 3.-Ekoizpenen berrikuspen, ebaluazio eta zuzenketa sistematikoa.

Ulermen eta ekoizpenean eragina duten prozedurak.

- 1.- Testuak, perpausa sekuentziak, perpausak, talde sintaktikoak eta hitzak eraldatzea (zabaltu, kendu, aldatu, lekualdatu), eraldaketa hauek esanahiarekiko dituzten ondorioak analizatuz.
- 2.- Unitate linguistikoak, beren funtzioak eta erlazio sintaktikoak identifikatzea.
- 3.- Informazioa hautatu eta tratatzea, lortzeko asmo diren xedeen arabera, teknologiak eskaintzeko aukerak aprobetxatuz.

Kontzeptuzko edukiak.

- 1.- Testu plana testuaren egitura globala bezala.
- 2.- Kohesio prozedurak.
- 3.- Testuaren ortografia: paragrafoko banaketa.
- 4.- Elementu grafiko, ikoniko eta espazialak: testuaren antolaketa grafiko-espaziala, diagramak, mapak.

Jarrerazko edukiak

- 1.- Testu baten aurrean komunikazioaren elementuen arabera eman daitezkeen interpretazio desberdinez jabetzea.
- 2.- Norberak idatzitako testuak koherentziari, egokitasunari eta zuzentasunari dagokienez, gainbegiraketak duen garrantzia baloratzea.
- 3.- Testu idatzia menperatzeak duen garrantzi soziala eta pertsonalaz jabetzea.
- 4.- Arraza, klase eta sexuzko aurriritziak daramatzaten erabilera linguistikoen aurrean jarrera kritikoa garatzea.
- 5.- Testu idatzietan arau morfosintaktiko, ortografiko eta testu aurkezpeneko arauak baloratzea.

EBALUAZIORAKO IRIZPIDEAK

1.- Ikasleari interesatzen zaion literatur testu bat bere osotasunean irakurri ondoren, zein testu motatakoa den identifikatzea, oinarritzko egitura elementu nahiz estilozko errekurtsioak ezagutuz eta gehien edo gutxien preziatzen diren alderdiei buruz iritzi pertsonal bat emanez.

Irizpide hau ikasleak aukeratutako testu osoen irakurketan oinarritzen da, eta aukeraketa hori ikasleak eskainitako liburuen artean egingo da, helburu nagusia irakurketa atsegina lortzea dela ahaztu gabe. Irizpidearen xedea ikasleak literatur lanaren identitatea markatzen duten egitura elementuak ohartzen dituen ala ez jakitea da, hau da, argudioa, pertsonaiak, ekintzak, espazioak, denborak, erregistro barietatea, etab.

2.- Nork bere ideia eta esperientziak asmo literarioa duten testuak ekoizteko erabiltzea, gelan landutako literatur lanak eredutzat hartuz.

Irizpide honek ikaslea bere ezagumendu, esperientzia eta emozioez, nahiz literaturak eskaintzen dizkion adibideez baliatuz asmo literarioa duen testu baten ekoizte prozesua hasteko gai den ala ez frogatu nahi du. Nolabaiteko erraztasuna erakutsiko du genero bakoitzari dagozkion egituren erabileran, eta gelan landu diren adierazpen errekurtsioak erabiliko ditu.

3.- Hizkuntzaren mekanismo eta bere elementu formalei buruz (egokitzapen markak, testu egiturak, kohesio prozedurak, perpausen egitura, hitzen eraketa etab.) hausnartzea, besteen testuak ulertzeko eta norberarenak gainbegiratu eta hobetzeko gai izatearren.

Irizpide honen helburua ikasleak elementu linguistikoek plano desberdinetan (testuingurukoan, testu antolamendukoan eta morfosintaktikoan) duten funtzionamendua kontuan hartzen duen ala ez jakitea da, bai testuak interpretatu, ekoiztu eta gainbegiratzean ere.

Bideo bilduma nola erabili

Bideoek irakaslearen arabera, erabilera desberdinak izan ditzakete. Guk, bideo bakoitza bere osotasunean lantzeko sei asteko epea proposatzen dugu.

Lehenengo astean, literatur joera bat aukeratu eta dagokion bideoa hartu, ikasleei bideoan esango direnei buruz paperean oharak har ditzaten eskatu eta bideoa martxan jarriko dugu. Lehen liburuen azala agertzen den arte.

Ikasleek dena zuzen ulertu duten egiaztatuko dugu entzundakoaz galdetuz. Horrela, denon artean, esatariak esan duena berrosatuko dugu. Zalantzak argituta bideoa hasierara eramango dugu eta berriz martxan jarri. Oraingoan bigarren liburuen azala agertzen den arte ez dugu moztuko.

Lehen liburuen egileaz eta obraz esan dena ulertu duten galdera bidez egiaztatuko dugu. Modu berean, baina atzera egin gabe, jokatuko dugu ondoren aurkezten diren bi eleberriei ere.

Hemendik aurrera esatariak beste hiruzpalau liburu aurkeztuko dizkigu modu laburragoan. Lehenago erakutsitako libururen bat gustuko ez baduzue aukeratu hauen arteik.

Bideoa ikusi ondoren hiru talde egingo ditugu. Taldeak ahalik eta homogeneoak izan daitezten saiatuko gara. Irakasleak berak osa ditzake taldeak, berak baitaki inork baino hobeto nolako ikasleak dituen.

LIBURUAREN FITXA

Izenburua:

Argitaletxea:

Egilea

Itzultzailea

Marrazkien egilea

--	--	--

Protagonista/k

Pertsonaia nagusiak eta beren erlazioa protagonistekin

Egin ezazu idazkitxo bat galdera hauen erantzunekin

Non kokatzen da istorioa?

Zein garaitan?

Nolakoak dira protagonistak?

Nolakoak pertsonaia nagusiak?

Konklusioa: zer dut gustuko eta zer ez.

Hori eginda, talde bakoitzari liburu bana aukera dezan esango diogu. Aukeratzea egin ondoren, talde bakoitzari partaide adina liburu emango diogu eta aste beteko epea liburuak irakurri eta gida didaktikoan ematen den fitxa betetzeko.

Bigarren astean, berriz ere ikasleak klasean ditugula, talde bakoitzeko partaideak bere aldetik bildu daitezten eskatuko diegu. Biltzarrean beren fitxak alderatuko dituzte eta talde barruan iritzi desberdinak (baleude) eztabaidatu eta bateratu egingo dituzte fitxa berri bateratua osatzeko.

Ikasleen zalantza guztiak argitzeko irakaslea bertan izango da. Ikastordu hau honetan emango dugu. Amaieran taldeek liburuak trukatu dituzte eta beste aste bete izango dute irakurtzeko.

Hirugarren astean, aurreko ikastorduan egin zuten gauza bera egingo dute. Amaieran liburuak trukatu eta hurrengo asterako geldituko gara.

Laugarren astean, bigarrenetan eta hirugarrenetan egin dugun gauza bera egingo dugu.

Bosgarren astean, ikasle taldeek badituzte beren hiru fitxak beteta. Egingo dugun lehenbiziko gauza bideoa berriz ikustea izango da. Oraingoan ez dugu inolako geldialdirik ez aipamenik egingo.

Bideoa bukatzean, talde bakoitzak ordezkari bat aukeratuko du bere hiru fitxak besteen aurrean azaltzeko. Hiru fitxak hiru taldeetako ordezkariak azaldu ostean, eztabaidari ekingo diogu bakoitzak bere iritzia defenda dezan.

Seigarren astean, liburuaren egilea edo, itzulpena bada, itzultzailea klasera ekarriko dugu eta berarekin solasaldia antolatuko aurreko asteetan ikusitakoa eta burututako fitxen edukia mahai gainean jartzeko. Liburuaren egilea bizirik ez balego berari buruz ikerlanen bat egin duen aditua ekarriko genuke.

Oharra

Sei asteko plan hau urrats guztiak klasean emateko helburuz pentsatua dago, baina irakasleren batek uste badu denbora murriz dezakeela, bejondeiola.

Beste motatako lanketak:

— Bideoan ikusi dugun pasartea klasean antzeztu. Edota, liburuak irakurri ondoren, ikasleek beraiek aukeratutako beste pasarteren baten gidoia pentsatu, idatzi, prestatu eta antzeztu.

— Istorio baten hasiera eman eta ikasleei buka dezaten eskatu. Alderantziz ere egin daiteke, alegia, bukaera eman eta hasiera arte idatz dezatela.

(Kontuan izan istorioek zera behar dutela:
planteamendua-korapiloa-erabakia.)

— Istorioa idatzi ordeztu, ahoz kontatu dezakete. Esaterako ikasle batek hasiera eman eta hitza beste bati pasatu, honek jarraitzen du eta nahi duenean beste bati pasatzen dio hitza, horrela, istorioa osatu arte. Atzekoz aurrera ere egin daiteke, lehenak bukaera kontatu eta besteek atzeraka egin istorioaren hasiera arte.

— Bi hitz eman, elkarren artean zerikusirik ez dutenak, eta istorio bat osatu bi hitzak oinarritzat hartuta.

— Aholkaria landu, liburuetatik aukeratutako pasarte zenbait ahots gora irakurritik klasean bertan.

— Liburuak planteatzen duen gaiak nahiz gaia ukitzeko moduak eztabaidatu klasean.

— Seriean proposatzen diren liburu asko itzulpenak dira. Honen inguruan zera egin dezakegu:

*Zertan da itzulpengintza?

*Zer urrats ematen dira liburu bat itzultzeko?

*Nolako tresnak erabiltzen ditu itzultzaileak?

*Zer garrantzi du itzulpengintzak euskararen garapenerako?

Galdera hauen inguruan mintza gaitzke klasean. Gero hori dena argitzeko itzultzaile bat ekarriko dugu.

Bukatzean gaztelaniatik, ingeleratik edota beste hizkuntza batetik pasartetxo bat itzuli euskarara. Interesgarria izan daiteke ipuin oso bat itzultzea ikasturtean zehar ikasgelako guztien artean.

KONTAKIZUN FANTASTIKOA

Antzezpen eta guzti aurkezten diren liburuak:

ERRALDOI ON MIRAGARRIA

Roald Dahl

Joan Mari Irigoienaren itzulpena

EREIN -Auskalo-

PERU ETA MARIXE, 1001 KOMERIXE

Anjel Lertxundi

EREIN -Auskalo-

ASIER ETA EGIA GURUTZATUEN LIBURUA

Gerardo Markuleta

EREIN -Auskalo-

Gomendioak:

MOMO

Michael Ende

Agustin Otxoaren itzulpena

ALFAGUARA eta DDB

URTEGI MISTERIOTSUA

Aitor Arana

ELKAR -Xaguxar-

ZENTZU BAKARREKO KALEAREN IPUINA

Joan Aiken

Iñaki Mendigurenen itzulpena

ELKAR -Xaguxar-

JOLAS EGITEKO IPUINAK

Gianni Rodari

Joxantonio Ormazabalaren itzulpena

ELKAR -Xaguxar-

Bideoa lantzen hasi aurretik klasean egiteko
hainbat proposamen:

—Ikasleek ezagutzen al dute kontakizun fantastikorik?
Michael Enderen «Istoria amaigabea» ezagutzen al dute?
Eta Gulliberren bidaia? Ezagutuko balituzte bi liburu hauek
hitz gutxitan laburbiltzeko eskatuko genieke.

—Fantasia errealitateetik ateratzen gaituen gaitasuna omen
da. Gure egunerokotasuna pisutsua izaten da sarri, baina,
fantasia lagun, betiko tokiak eta pertsonak ukitu miragarri
batez jantzi ditzakegu.

*Demagun irakasle berria saltoka ibiltzen dela
ikaskelan zehar. Zer gertatuko litzateke?

*Demagun gure boligrafoa gure esanetara dagoela
eta inortxok hartu gabe idazteko gauza dela. Zer gertatuko
litzateke?

*Demagun gure ohean hegan egin dezakeela eta
gauero-gauero, bidaia zoragarri bat egiten dugula. Nora
joango ginateke? Zer egingo genuke?

*Demagun gizaki ikusezinak garela. Zer egingo
genuke?

Ikasleak taldeetan bilduko ditugu eta talde bakoitzari esango
diogu honelako egoera fantastiko gehiago deskriba dezaten.
Gero talde bakoitzeko ordezkariak beste guztien aurrean
azalduko ditu azalpen guztiak emanaz.

—Errealitatean dagoen objektu edo pertsona bat har
dezagun. Esaterako, liburu bat. Liburu honi tasun fantastiko
bat erantsiko diogu, adibidez:

liburua

iratzargailua

mahaiak

hankaduna

boxealaria

urezkoak

Zer gertatuko litzateke kasu bakoitzean?

Erraldoi On Miragarria liburuaren gainean

Eztabaidarako gaiak:

—Erraldoiak mitologiako izakiak dira. Ba al dakite ikasleek zer den mitologia? Zer dakite Erroma eta Greziako mitologiak? Ba al dakite, adibidez, nor zen Europa? Eta Apolo? Gehiago ezagutuko balute zerrendatzeko eskatuko genieke.

—Liburu honetako protagonista den Sophie umezurtegi batean bizi den neskatila dugu. Zer dakite ikasleek Errumania eta Txinako umezurtegiei buruz? Ezer jakingo ez balute gurasoei edo irakasleari galde diezaietela esango diegu.

—Euskal Mitologian badira erraldoi asko. Ikasleek ezagutzen al dute baten bat? Nolakoak ziren basajaunak?

—EOMa liburuko erraldoia da. Hitz egiten duenean badu akats bat, zein da?

—Liburuan lekagizakiak, dontzeilajaleak, haragirensleak, hezurrausleak eta mota askotako gizakiak agertzen dira. Nolakoak dira pertsonaia hauek? Ikasleei esango diegu pertsonaia hauek deskribatzeko hamar hamabost lerrotan.

—Hamaika hitz joko dibertigarri aurki daitezke liburu honetan EOMak hitz egiteko duen akatsa dela medio. Hona hemen batzuk. Ikasleek azter ditzatela eta ea hauek bezalako beste batzuk topatzen dituzten liburuan.

«Ni gose naz, Jesus, Maria eta gose»

«Eta kanibalak garenez gero, kanikak eta balak ere gustatzen zaizkigu»

«... jamaikarrak askoz mamitsuagoak dira..., zuek baino jamaika aldiz gehiago bai» «Galesko lekagizakiak, esate baterako, italiarra ez izan arren pizza zaporea du, beti pizagalez egoten baita...»

(Liburutik zuzen-zuzenean jasoak.)

Honelako hitz jokoak asmatzeko eskatuko diegu ikasleei.

Azken oharrak

Bideoan aurkeztu diren liburuen gainean gida didaktiko honetan proposatutakoa baino lanketa sakonagoa egin nahi izanez gero, argitaletxeetara jo dezazun aholkatuko dizut. Bertan liburu bakoitzeko fitxa didaktikoa izango duzu.

Bideoan proposatzen ditugun liburuak guk aukeratuak izan dira. Gure ustez interesgarrienak. Baina, badira ere beste hamaika liburu interesgarri. Horiek erabili nahi izanez gero, gida honetan proposatzen den lanketa baliagarria izango duzue.